

Az európai támogatások hatásának optimalizálása

Ír receptek

Az európai támogatások által teremtett lehetőségek legmegfelelőbb felhasználásával harminc év után az Unió egyik legvirágzóbb tagállamává lépett elő az az ország, amelyet 1973-as belépése pillanatában még az Európai Közösség legszegényebb tagjának tartottak. De mi hozta annyira lendületbe az íreket? Milyen „tippeket” adhatnak az új tagországoknak? Válogatás a legjobb gyakorlatokból.

Az M1-es autópálya elérte a Broadmeadow torkolatát

A Dublinon áthaladó külföldi látogató azt hiszi, hogy visszatért a „dicsőséges harmincas” évekbe. Főleg két dolog nagyon szembeszökő: a járdán egymást taposó gyalogosok százainak fiatalsága és az ír főváros egét teletűzdelő emelődaruk száma. Ha pedig autós, akkor egy harmadik észrevétele is lesz: a forgalom lassúsága, amely elsősorban a város krónikus telítettségének és nem a nyugodt ír autóvezetőknek köszönhető.

Írország többé már nem az a békés kert Európa szélén, amelyet kizárólag a felüdülésért látogatnánk meg. A szórakozott és méla tekintettel sétáló turistát és a birkanyájjal eltorlaszolt kis utat ábrázoló képeslap már a múlté, kivéve talán néhány eldugott falusi települést. A mai Írország mindenhol, még a Dublinnál kevésbé favorizált nyugati országrészekben és a határvidékeken is egy nagy építőtelephez hasonlít, egy pezsgő országhoz, mely útjai, elszállásolási lehetőségei és szolgáltatásai minőségének javításával van elfoglalva... S mindez az európai pénzalapok segítségével...

Hatékonyság és hatások

„2000 és 2006 között 75 ERFA-projektet, 4 Kohéziós Alap-projektet, 7 transzeurópai szállítási projektet (TEN-T) és 3 INTERREG IIIA projektet kezdtek el az ország egész területén”, részletezi Lillian Butler, a National Roads Authority, vagyis az ír hidak és utak közösségi alapjainak adminisztrátora. „Nagy horderejű volt az Egységes Okmány – jelenti ki Jim Higgins, a strukturális alapok és a Kohéziós Alap írországi koordinálója. – Habár ezek távolról sem magyarázzák meg sikerünket, a regionális támogatásoknak mégis úttörő szerepük volt.”

Az, hogy Írország statisztikailag is az Unió egyik leggazdagabb országává vált, többek között azzal magyarázható, hogy képes volt mozgatórugóként használni a neki kiutalt közösségi pénzalapokat: 5,58 milliárd euro 1994 és 1999 között, 4,31 milliárd euro 2000 és 2006 között.

A ringsendi víztisztító üzem belseje

„A számoktól eltekintve, mi egyébként is nagyon sokat tanulunk a strukturális alapok felhasználásakor – folytatja Jim Higgins. – Kezelésük lehetővé tette az országos gyakorlat tökéletesítését, és ami még ennél is fontosabb: a hosszú távú tervezést és a kiértékelést. Ezeket segítség nélkül sajátítottuk el, de mindez több időt is igénybe vehetett volna. Szerencsénk volt, hogy kis ország vagyunk, ahol az adminisztráció az emberek számához mért, és ahol az jól olajozott struktúrákra és informális hálózatokra támaszkodhat. Bizonyos értelemben mindenki ismer mindenkit, és ez megkönnyíti a dolgokat... A költséghatékonyság, a költségek/hatásfok aránya, a működő projektek gyors bevezetésének képessége – ezek számítottak hosszú távon, és ezek nagyon jól is működtek. Jelenleg mi inkább a hatékonysággal törődünk: mekkora a projekt valós hozzáadott értéke az állampolgár vagy a fogyasztó számára?”

A költséghatékonyság diktálta a „Luas” („sebesség” kelta nyelven) megépítését is. Ez Dublin új, ultramodern villamosa, melynek két vonalát, a 9 km-est 2004 júniusában, a 15 km-est pedig 2004 szeptemberében adták át a forgalomnak. „A Luas kimondottan egy strukturáló projekt – erősíti meg Tom Manning, a Railway Procurement Agency, a munkálatokat végrehajtó cég kommunikációs igazgatója. – Napi 50 000 utasával a város tehermentesítéséhez is hozzájárul, és összekapcsolja Dublin különböző tömegközlekedési platformjait: az Északi és a Déli pályaudvart, a DART külvárosi vonatokat, a főbb autóbuszvonalakat. A villamos a város felélénkítésében is szerepet játszik:

üzembe helyezése óta az útvonala mentén sorakozó kereskedelmi egységek vevőinek száma 75%-kal nőtt, míg az útvonalához közel eső épületek értéke három hónap alatt 15%-kal emelkedett. Am a hátrányos helyzetű lakosság is megtalálja a számításait: az addig rossz tömegközlekedési összeköttetéssel rendelkező szociális városnegyedek most közvetlen kapcsolatban állnak a városközponttal.” A befektetés költsége: 775 millió euro, amelyből 80 millió az ERFA-tól származik. „A 10%-ot csak kissé meghaladó összeg szerénynek tűnhet – állapítja meg Tom –, de Európa hozzájárulása egy olyan jelzés volt, amely biztatást adott, és hihetővé tette a projekt nyereségességét.”

Hatékonytáknak nevezhető Európa egyik legnagyobb szennyvíztisztító üzemének, a Ringsend Wastewater Treatment Worksnek, vagyis a dublini tengeröböl vizének megtisztítása céljából épített nagyméretű berendezésnek a 2003-as befejezése is, ami az 1994-ben elkezdett „Dublin Bay Project” eredménye. Egy 300 millió eurós befektetésről van szó, melynek 80%-át a Kohéziós Alap finanszírozta, és amely az öböl túloldalán fekvő suttoni szivattyúállomással való összeköttetést biztosító 10,5 km-es tengerfenék alatti cső lefektetését igényelte. Az üzem 1,7 millió lakosnak megfelelő városi agglomeráció szennyvizét tisztítja.

Óriási méretein és modernitásán kívül, a tisztítóüzem egy „jó” projekt minden jellemvonását magán viseli: műszakilag újító szellemű (ez az egyetlen olyan típusú berendezés e téren, mely egyesíti a hidrolízist a szénnel, ami egy iszapfeldolgozási és hőszáritási eljárás) és rendkívül költséghatékony (10 cent m³-enként; 8 euro személyenként évente), 60%-át biztosítva saját energiaszükségletének. A projektnek ugyanakkor egy erős „transzverzális” környezetvédelmi dimenziója is van: egy 2 hektáros pázsitzönyeget is kialakítottak azon barna vadlibák számára, amelyek Ringsendnél szoktak pihenőt tartani. Becsült adatok alapján, az üzem az öböl szennyezéseinek 75%-át felszippantja, és mivel Dublin azon ritka fővárosok egyike, amelynek tengerpartjai vannak, a főváros azt reméli, hogy 2005 nyarára megkapja a fürdésre alkalmas vizek európai tanúsítványát.

A lakosság bevonása a projektekbe

„Tevékenységei természetét és a lakott területekhez való közelségét illetően, egy ilyen projekt irányítása nem könnyű feladat – jelenti ki Battie White, Dublin városi tanácsának mérnöke és a Dublin Bay Project felügyelője. – Ez okból szeretném felidézni a munkánkat vezérlő két fontos alapelvet: egy állandó »teljesítményértékelést« folytatunk külföldi, angliai és egyesült-államokbeli társzervezeteinkkel. Sőt, a helyi lakosságot már a projekt megfogalmazásába is bevontuk.” Battie tovább magyaráz: „2000-ben összeültünk azokkal a part menti lakosokkal képviselő »helyi összekötő csoportokkal«, amelyek minden hónapban összegyűlnek, hogy tájékozódjanak, és a munkálatokra, majd a működő üzemre vonatkozó véleményüket kifejejék. A dolog kockázatos volt, de végül bejött: az üzem építése semmilyen ellenállást nem váltott ki a part menti lakosok részéről, sőt még a médiákban sem volt semmilyen negatív reakció.”

A helyi lakosság tájékoztatása alapvető recept Jim McGovern, az északnyugat-írországi West Regional Authority igazgatója számára is. Galway agglomerációban (70 000 lakos) Jim vezette az Írországnak nemrég beszerelt 19 új szélessávú internetes hálózat egyikének a telepítését. „Arról van szó, hogy a vállalatoknak olyan elsősorú infrastruktúrát tudjunk ajánlani,

amelynek ára versenyképes az Írország keleti részén vagy az Egyesült Királyságban tapasztalt árakkal.” Galwayben 57 km-nyi szélessávú kábelt fektettek le, ami 9,9 millió euróba került, de ebből 8 millió eurót az ERFA biztosított. 2003 februárja és 2004 márciusa között – vagyis a munkálatok egész időtartama alatt – a helyi rádióállomás rendszeresen tájékoztatta hallgatóit a projekt előmeneteléről. „Minden hétfőn értesítettük őket az illető hétre beprogramozott munkálatokról. Az újságok segítségével széles körben terjesztettünk egy hálózati térképet. Amikor az emberek tudják például, hogy merre tartunk, utadjuk mikor és mennyi ideig lesz lezárva, akkor ön elérte a projekt nagyfokú elfogadását.”

A Galwayi szélessáv telepítése felgyorsította a többi infrastruktúrát is: „hogyan elkerüljük az utak többszöri feltúrását, mások is kihasználták a létező árkokat, és azokba 23 km-nyi gázvezetéket és 10 km-nyi villamos kábelt fektettek le”. Ebből megtakarítások származtak, amelyek a költségekre is kihatottak. „Egyébként – teszi hozzá Jim –, az ír kormány mind a 19 hálózat számára megvásárolta az optikai szálak kábeleket, ami az előnyösebb árak mellett egy azonos, koherens készterméket jelentett, az ország egész területén. A különböző döntéshozatali szintek közötti megfelelő partnerség nagyon fontos.”

Partnerség

Ez Finbarr Breslin véleménye is: „Kell legyen egy elképzelés, hosszú távon kell gondolkodni, és motivált szereplőkből álló partnerekre kell támaszkodni.” A 80-as években ez a vallásos asszony, Westmeath megye Mullingar kisvárosának néhány családjával együtt, egy női egyesületet hozott létre, amely saját kezébe szeretne venni néhány olyan projektet, amely megfelelne szükségleteiknek. Gyerekefelügyelettel kezdték, mivel ennek hiánya jellemző arra az Írországra, ahol mind több és több nő dolgozik, és az egyetlen szülőből álló családok mind gyakoribbak. Azóta – vagyis az utóbbi 25 évben – a Women’s Community Projects (Mullingar) Association töretlenül tükrözi az ír nők helyzetének változásait: az egyesület tanfolyamokat szervez, amelyek az idők folyamán a háziasszonyi neveléstől (1985), a népművészeti és betűvetési oktatáson át (2004), az egyenruhák készítéséig

Tim Guilbraide a Leitrim Design House butikban

A mullingari napközi otthonon néhány kis „lakója”

(1985–87), titkársági, könyvelési és informatikai tanfolyamokkal folytatva (1997-től), egészen a bevándorló asszonyok angol nyelvvel való megtanításáig (2002-től) terjednek.

Ezeket különféle szociális és szakmai beilleszkedési projektek (melyek társfinanszírozását főleg az EQUAL közösségi kezdeményezés állja) és szomszédsági szolgáltatások (otthoni étkeztetés, pénzügyi tanácsadás) egészítik ki. Az egyesület jelenleg oda jutott, hogy egy csodálatos struktúrát irányíthat, amelyhez napközi, óvoda és kisiskolások felügyelete tartozik. Az 1997-ben elindított projektet az ERFA és az ESZA, valamint tizenöt állami és magánpartner társfinanszírozta, ami Marcella O’Reillyt, az egyesület egyik alkalmazottját a következők kihangsúlyozására készítette: „a komplexitást is tudni kell kezelni, ideértve a pénzügyi manővereket is: a szociális projektek általában nagyszámú beavatkozót és számos finanszírozási forrást megmozgatnak”.

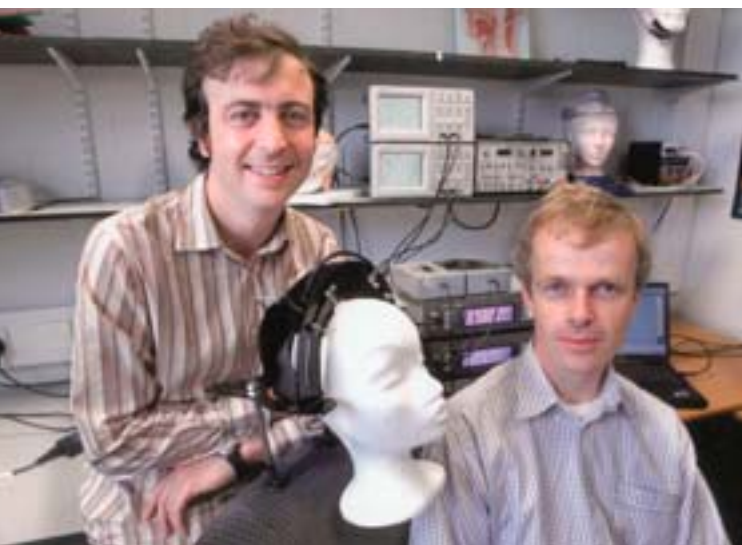
Csoportosítás

A komplexitással való megbirkózás és az elszigeteltség megszüntetése a mintegy hatvan művész és iparművész csoportosító „Leitrim Design House” hálózat két lételeme. Ennek a „csoportosulásnak” a kis turistaváros, Carrick-on-Shannon központjában saját üzlete van. A különféle európai pénzalapoknak és programoknak (EQUAL, PEACE, Interreg...) és a FAS-nak, a képzés országos szervezetének köszönhetően ezek az iparművészek széles skálájú szolgáltatásokhoz (képzés, promóció, értékesítés, cserék, összeköttetések...) és személyre szabott segítséghez jutnak. „Ez kicsit egy futószőnyeghez hasonló – magyarázza Tim Guilbraide projektvezető. – A piac kihívásaival találkozó kiállító nem sok ismeretet hoz magával, de szakmai projektje azután lépésről lépésre bővül, egész addig a napig, amikor már többé nincs szüksége segítségre, és ő maga is képes átadni tapasztalatát a csoportosulás többi tagjának.”

„Egyazon ágazat szereplőinek csoportosulása faluhelyen nagyon fontos dolog, mert ott a termelők elszigeteltségi tendenciája figyelhető meg – emlékeztet Joe Lowe, az évente 30-35 gazdasági projektet támogató tartomány vállalatainak tanácsa, a Leitrim County Enterprise Board igazgatója. – A »csoportosulás« előmozdítja a cseréket, a tájékoztatást, a vetélkedést.... A kereskedelmi sikerhez szükséges megannyi fontos elem. Úgy véljük, hogy a kézműveshálózat száz munkahely létrejöttét ösztönözte.”

A „csoportosulás” Írorszában többet jelent egy divatos szónál: ez már egy olyan fogalom, mely kinőtte a vállalati keretet ahhoz, hogy általánosan elterjedt és egy adott területet éltető erők összességére alkalmazhatóvá váljon. Carrick-on-Shannon és Boyle között, Key fordja mentén egy csodálatos arisztokrata birtok terül el, melyet az ír állam 1957-ben megvásárolt, hogy a családi turizmus fénypontjává tegye. A megfelelő befektetések hiánya miatt a hely rangja megfakult, míg végül elavulttá vált. „Megkérdeztük a lakosságot, az egyesületeket, a turisztikai szakembereket, és fókuszcsoportokat hoztunk létre a helyi igények feltérképezésére és a lehető legtöbb ötlet összegyűjtésére e rendkívüli hely kihasználása érdekében”, meséli Neil Armstrong, Roscommon tartomány tanácsának turisztikai igazgatója.

A kollektív tanácskozás eredménye: 2007-ig a Lough Key Forest Park divatos szabadidőközponttá válik, „tevékenységi csoportokra” (sic) osztva, a televízióban látott „The Crystal Maze” (A kristály útvesztő) vagy „Fort Boyard” kalandjáték modelljei alapján. Költség: 8 millió euro, az ERFA részvételével. A várható munkahelyteremtő hatás: kb. tíz teljes munkaidéjű és kb. húsz részleges munkaidéjű állás. „De vigyázat – figyelmeztet Neil –, a legfontosabb az lesz, hogy kiállja az idő próbáját: a turizmusban, akárcsak a többi ágazatban, sokkal könnyebb létrehozni egy attrakciót, mint a végtelenségig fenntartani. Mindenekelőtt állandóan

Tomás Ward és Charles Markham az ERFA-támogatásokat kapott maynooth-i egyetemi központ laboratóriumában. A két kutató egy olyan készüléket fejlesztett ki, mely lehetővé teszi az agyi ingerek jelekké való átalakítását

újítani szükséges, de a modernségtől is ózdkodni kell, mert a technológiák gyorsan elavulnak.”

Kutatás és innováció

A termelőközpontok is elavulnak. Annak ellenére, hogy a „kelta tigris” tele van vitalitással (2004-ben a GDP több mint 6%-kal nőtt), bizonyos, Írország sikeréhez hozzájáruló ágazatok kezdik elhagyni az országot, hogy máshová települjenek, pedig az ír nemzetgazdaság nagyon függ a multinacionális vállalatoktól. Következésképp, az ír termelőrendszernek minőségi ugrást kell végrehajtania és a nagyon magas hozzáadott értéket generáló ágazatokra kell koncentrálnia. Itt is, akárcsak Európa más részein, a lisszaboni stratégia teljes erővel érvényesül. „Mindez a mi félre-eső régióinkban is – amely távolról sem ismerte meg a dublini boomot – elkerülhetetlenül az oktatást érinti először”, jelenti ki Constance Hanniffy, az 1. célkitűzés alá tartozó ír régió: Border, Midland & Western (BMW) regionális tanácsának elnöke. „Írország teljesen átveszi Lisszabon szemléiségét – igazolja Gerry Finn és Kieran Moylan, a BMW régió fő- és aligazgatója. – Mi most térünk át a vállalatoknak nyújtott közvetlen támogatásokról a közvetettebbekre, melyek a kutatást és az újító szellemet célozzák.”

Tulajdonképpen 5 év alatt „Európa éltanulója” egész egyszerűen megtízszerezte a kutatóknak kiutalt állami pénzalapokat: a 2000 előtti 20 millió eurós éves országos pénzügyi erőfeszítés jelenleg meghaladta a 200 millió eurót. „De 2003-ban mindez a GDP csak 1,12%-át jelentette, és az olyan nagy pénzügyi támogatók nélkül, mint a PRTL (1) vagy az ERFA, a mienkhez hasonló közepes méretű intézményeknek nagyon nehezebb esett volna a kutatótevékenységek bővítése”, foglalja össze Jason Twamley, a Maynooth-i Írországi Nemzeti Egyetem kutatótevékenységeinek dékánja. Az egyetem 2003-ban egy újabb szárnyalással bővült a biológiai tudományok és az elektronikai kar számára. Az infrastruktúra 16,1 millió eurós költségének majdnem egyharmadát az ERFA vállalta magára.

Ezekben az – Európa hosszú távú kohézióját és versenyképességét illetően – bizonytalan időkben, az írországi strukturális alapok koordinátora milyen fontos tanácsot adna az új tagországok társszervezetei vezetőinek? Jim Higgins válasza: „Részessítsék előnyben a közvagyonot, a befektetéseket arra a képzésre, oktatásra, kutatásra, infrastruktúrára és szolgáltatásra összpontosítsák, amely a társadalom egészének hasznára válik, és közérdekű. A kizárólag a magánsektornak adott támogatások mozgástere nagyon gyorsan beszűkül.”

Az ír alapkezelő hatóságok 2004 márciusában egy „Guide to the Implementation and Administration of EU Structural and Cohesion Funds in Ireland” (Az írországi strukturális alapok és a Kohéziós Alap bevezetésének és adminisztratív kezelésének útmutatója) elnevezésű kitérő kiadványt jelentettek meg, mely világos és átfogó szerkesztése révén megkönnyítheti a közösségi pénzalapokkal finanszírozott projektek irányítását. csinfo@csfunits.irlgov.ie

(1) Programme for Research in Third Level Institutions (A harmadfokú intézmények kutatóprogramja).